

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pils laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts Prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas uzruna atzīmējot Helsinku nobeiguma akta 25.gadadienu, grāmatas “Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā” prezentācijā 2000. gada 29. septembrī

Jūsu Ekselences, godājamie deputāti un ministri, dāmas un kungi!

Ir trīs būtiski iemesli, kādēļ es labprāt atsaucos uz uzaicinājumu piedalīties šajā EDSO misijas Latvijā rīkotajā pasākumā.

Nesen apritēja 25. gadi kopš Helsinku nobeiguma akta parakstīšanas 1975.gada 1. augustā. Mums tas bija nozīmīgs notikums, jo pavēra ceļu uz diskusiju par cilvēktiesību jautājumiem PSRS. Tā saucamā “trešā groza” saturs patiesībā slēpa sevī atslēgu uz mūsu brīvības atgūšanu. Šī atslēga pavēra spraugu dzelzs priekškarā. Tādējādi informācija par notiekošo Padomju Savienības slēgtajā telpā sāka izplatīties plašāk, tāpat kā informācijas vakuumā turētās Baltijas tautas sāka saņemt tiešu informāciju par notiekošo ārpus PSRS robežām, bez propagandas mēdiju starpniecības. Dibinājās Helsinku komitejas, kuru dalībnieki par spīti personiskajam riskam izplatīja patieso informāciju par notiekošo brīvajā pasaulē. Ārzemēs dzīvojošo radu apmeklējumi kļuva iespējami. Aktivizējās trimdas organizācijas, kas pieprasīja mītnes zemju valdībām pacelt jautājumu par cilvēktiesību ievērošanu EDSA forumos. Tam visam bija milzu spēks. Brīvības raugs bija iekļuvis Latvijā un bija sācies neatgriezenisks brīvības atgūšanas process 16 gadu garumā. Tagad mēs esam brīvi un paši nosakām savu likteni. Taču tas mums uzliek arī lielu atbildības nastu – pašiem par sevi, kā arī par tiem cilvēkiem, kas padomju sistēmas sabrukuma rezultātā izvēlējās palikt Latvijā.

Šajā sakarībā es vēlētos pievērsties otram svarīgajam iemeslam – cilvēktiesībām. Esmu patiesi gandarīta un izsaku savu pateicību EDSO misijai Latvijā un birojam Varšavā, kā arī SOROS fondam un jo īpaši Latvijas cilvēktiesību ekspertiem, kas apvienoja pūles, lai izdotu šo vajadzīgo grāmatu: “Cilvēktiesības Latvijā un pasaulē”. Esmu pārliecināta, ka šī grāmata palīdzēs Latvijas augstskolu studentiem, cilvēktiesību speciālistiem un citiem interesentiem labāk saprast cilvēktiesību jautājuma patieso dziļumu, kā arī to attīstības dinamiku.

Vēsturisku iemeslu dēļ cilvēktiesības Latvijā ir jauna tiesību nozare, kas ir atvasināta no starptautiskajām tiesībām. Tas ir fundamentāls publisko tiesību elements, kas aizvien biežāk atrod pielietojumu privāto tiesību ietvaros. Tāda tendence ir visā pasaulē un Latvija nav izņēmums.

Tajā pašā laikā katram ir savs priekšstats par to, kas ir cilvēka tiesības. Pasaules un mūsu reģiona prakse rāda, ka šādas interpretācijas un cilvēktiesību retorika mēdz tikt izmantota politiskajās cīņās. Tādēļ ir svarīgi zināt cilvēktiesību juridiskās nianšes, lai labāk un motivētāk spētu atšķirt kur beidzas juridiskas skaidrojums cilvēktiesībām un sākas citas zinātnes, kā piemēram politiskās. Es ceru, ka šī mācību grāmata būs svarīgs ieguldījums un uzziņu avots visiem interesentiem.

Mēs Latvijā cilvēktiesībām pievēršam lielu uzmanību. Ne citu dēļ, bet gan mūsu pašu dēļ, jo cilvēktiesību ievērošana ir viena no modernas demokrātijas pamatvērtībām. Tas mums ir nepieciešams, jo mēs gribam dzīvot brīvā sabiedrībā, kurā valda iecietība un cieņa arī pret tām izpausmēm, kas ir atšķirīgas, bet nav apzināti ļaundabīgas. Mēs vēlamies, lai

mūsu sabiedrība aizsargā tos, kas ir vājāki un kas nespēj panākt savu tiesību ievērošanu paši saviem spēkiem – piemēram, bērni, invalīdi un citas mazaizsargātās grupas. Mēs vēlamies, lai Latvijas sabiedrība ir paraugs citām valstīm, kuras nespēj tikt galā ar etniskiem konfliktiem paši savā teritorijā un kas vēlētos pārņemt mūsu pozitīvo pieredzi gan etniskās saskaņas veidošanā, gan arī brīvas, demokrātiskas, uz likuma varu balstītas un cilvēku tiesības aizstāvošas sabiedrības veidošanā. Un mums Latvijā arī ir jāatcerās, ka demokrātiska sabiedrība nepārtraukti attīstās, tādēļ mēs nekad nevarēsim teikt, tas darbs ir padarīts, tagad varam darīt kaut ko citu.

Visbeidzot, Vēstnieka kungs, es vēlētos pievērsties jautājumam par mūsu pozitīvo sadarbību ar EDSO misiju Rīgā un Jums personiski. Ir pagājuši 7 ražīgi sadarbības gadi, kopš EDSO misija tika atvērta Rīgā. Daudz kas ir padarīts šajā laikā. Kā galvenie panākumi ir jāatcerās Krievijas armijas izvešana un Skrundas lokatora darbības pārtraukšana, kā arī ar Krievijas militārajiem pensionāriem saistīto sarežģīto jautājumu veiksmīga atrisināšana. Šī sadarbība vienmēr ir bijusi balstīta uz izpratni un partnerību ar Latvijas valdību, Saeimu, nevalstiskajām organizācijām. Šī sadarbība neapšaubāmi bija balstīta uz labās gribas principiem un pakļauta situācijas loģikai Latvijā.

Šīs auglīgās sadarbības rezultātā misijas darbs tuvojas beigām. Neapšaubāmi, mēs aktīvi turpināsim sadarbīties ar EDSO, sniedzot savu ieguldījumu, lai padarītu Eiropu demokrātiskāku un drošāku.

Es vēlētos izmantot šo iespēju, Vēstnieka kungs, lai pateiktos Jums par Jūsu vadītās pārstāvniecības ieguldījumu Latvijas sabiedrības labā. Jūsu misijas vadītāja termiņš beidzas šovakar. Ar Jūsu aizbraukšanu Rīga zaudēs ne tikai spožu diplomātu, bet arī draugu. Ceru Jūs redzēt Rīgā atkal, Jūs būsiat gaidīts viesis Rīgas astoņsimtgades svinībās!

Paldies Jums!